

Beslutningsforslag nr. B 158. Fremsat den 27. marts 2001 af Frank Dahlgaard (UP)

Forslag til folketingsbeslutning

om at bringe rigsfællesskabet mellem Danmark og Færøerne til ophør

- Folketinget opfordrer regeringen til
- at forberede de nødvendige tiltag med henblik på at bringe rigsfællesskabet mellem Danmark og Færøerne til ophør senest ved udgangen af år 2005,
 - senest den 15. september 2001 at fremsætte forslag til lov om ophævelse af rigsfællesskabet mellem Danmark og Færøerne,
 - senest den 15. september 2001 at fremsætte forslag til lov om folkeafstemning til afholdelse i Danmark i 4. kvartal 2001 om ophævelse af rigsfællesskabet mellem Danmark og Færøerne,
 - at bringe rigsfællesskabet mellem Danmark og Færøerne til ophør senest ved udgangen af år 2005, såfremt folkeafstemningen viser et flertal herfor.

Bemærkninger til forslaget

Baggrunden for forslaget er de sidste års begivenheder i forholdet mellem Danmark og Færøerne, som tydeligt har vist et færøsk ønske om national selvstændighed.

Det står i dag klart, at det eneste, som får (nogle) færinger til at tøve med at frigøre sig fra rigsfællesskabet med Danmark, er de økonomiske tilskud herfra. Således ønsker et stort flertal af de færøske folkevalgte politikere løsrivelse fra Danmark, såfremt man kan fortsætte med at modtage økonomiske tilskud fra den danske statskasse i op til 15 år efter en beslutning om færøsk selvstændighed.

Med andre ord: Rigsfællesskabet mellem Færøerne og Danmark er fra færøsk side i dag alene baseret på penge.

På samme måde som et ægteskab kun er godt, hvis det fra begge sider er baseret på varme følelser, er et rigsfællesskab også kun godt, hvis det er baseret på andet og mere end penge og økonomi. Et ægteskab baseret på ikke gengældt kærlighed er både dårligt og uholdbart. Derfor er det en rigtig beslutning at bringe rigsfællesskabet mellem Færøerne og Danmark til ophør. Når Færøerne ikke – af rent økonomiske grunde – vil bringe rigsfællesskabet til ophør, må den anden part, Danmark, træffe beslutningen.

Med stigende irritation har den danske befolkning gennem de senere år måtte lægge ører til mere eller mindre direkte beskyldninger fra færøsk side om »dansk udbytning«, »dansk overherredømme« osv. Dette virker provokerende på den danske befolkning og danske politikere, som mindst af alt ønsker at optræde som kolonimagt i forhold til Færøerne.

Kendsgerningen er, at Danmark ikke udbytter Færøerne. Tværtimod modtager Færøerne hvert eneste år et milliardstort beløb i støtte fra Danmark. Således udgjorde den danske stats udgifter til Færøerne i 2000 1,9 mia. kr. svarende til 43.000 kr. pr. indbygger på Færøerne.

Kendsgerningen er også, at den danske regering med et enigt Folketing i ryggen utallige gange inden for de seneste år har gjort det klart, at Danmark ikke vil fastholde Færøerne i et rigsfællesskab, såfremt

man på Færøerne ønsker noget andet. Hele tiden har budskabet fra Christiansborg til Thorshavn været, at beslutningen om Færøernes forbliven i rigsfællesskabet træffes på Færøerne af færingerne selv, og at vi i Danmark afventer en færøsk afgørelse.

Nærværende forslag ændrer denne politik. De folkevalgte færøske politikere har de seneste måneder optrådt så provokatorisk over for Danmark, at situationen har ændret sig fra det pinlige til det uholdbare. Man har således fra færøsk side udskrevet en folkeafstemning til afholdelse på Færøerne i slutningen af maj, hvor temaet er færøsk selvstændighed efter en overgangsperiode på 12 år med store danske statstilskud. Først da det fra dansk side blev gjort klart, at Færøerne ikke ensidigt med en folkeafstemning kan bestemme, hvor længe man efter en beslutning om selvstændighed skal kunne oppebære danske statstilskud, blev folkeafstemningen aflyst.

Begivenhedsforløbet har imidlertid vist, at et stort flertal af færøske politikere – og et flertal i den færøske befolkning – kun ønsker rigsfællesskabet med Danmark på grund af pengene.

Nærværende forslag bygger altså ingenlunde på fjendtlighed over for Færøerne eller den færøske befolkning. Tværtimod så forslagsstilleren helst rigsfællesskabet fortsat på baggrund af en gensidig samhørighedsfølelse. Denne gensidighed er imidlertid ikke til stede.

Til fordel for nærværende forslag taler også de historiske erfaringer:

Norge hørte således under Danmark i mere end 400 år frem til 1814. Nordmændene taler stadig om »firehundredears-natten« – men ingen kan bestride, at Danmark og Norge i dag som to ligeværdige, selvstændige lande har et varmt og hjerteligt forhold.

Tilsvarende har Island hørt under det danske rige. Islendingene løsev sig fra Danmark i 1944, mens vi endnu var besat af tyske tropper. I dag har Danmark og Island imidlertid som to ligeværdige og selvstændige lande et nært og hjerteligt forhold til hinanden. Ikke mindst den danske tilbagelevering af de island-

ske håndskrifter for 30 år siden spillede i dén forbindelse en positiv rolle.

Der er al mulig grund til at tro, at historien vil gentage sig, såfremt rigsfællesskabet mellem Danmark og Færøernes bringes til ophør og Færøerne omdannes til en suveræn, selvstændig stat. Da der fra dansk side er større interesse i at have et godt og hjerteligt forhold – også på officielt plan – til Færøerne end til at fastholde et rigsfællesskab, som fra færøsk side dybest set ikke ønskes opretholdt, bør Danmark tage initiativ til opløsning af rigsfællesskabet med Færøerne.

Økonomiske forhold

Nærværende forslag tager ikke stilling til den økonomiske overgangsperiode i forbindelse med rigsfællesskabets ophør, men der kan selvsagt ikke blive tale om mere end nogle få år. Danmark yder jo ikke tilskud til andre selvstændige nationer – bortset fra ulande.

Selv i tilfælde af et øjeblikkeligt bortfald af de danske tilskud bliver der imidlertid ikke tale om nogen økonomisk katastrofe for Færøerne.

Økonomiprofessor Martin Paldam fra Århus Universitet (der har forsket i Færøernes og Grønlands økonomiske afhængighed af de store tilskud fra Danmark) har beregnet, at den færøske levestandard umiddelbart vil synke med ca. 25 pct. ved et øjeblikkeligt bortfald af de danske tilskud. Færøerne har imidlertid i dag en levestandard, som er mindst lige så høj som den danske, og den færøske befolkning hører dermed i dag til de folkeslag med den højeste levestandard i hele verden. Med en 25 pct. reduktion i levestandarden vil Færøerne stadig høre til blandt de 30-35 rigeste lande i verden. Eller udtrykt på en anden måde: Uden de danske tilskud vil den færøske levestandard

Statens bloktilskud til Færøerne	958 mio. kr.
Fiskeriinspektion, redningsopgaver og andre serviceydelser	324 mio. kr.
Pensioner	119 mio. kr.
Uddannelse af færinger samt uddannelsesstøtte hertil	113 mio. kr.
Færingers træk på offentlige ydelser i Danmark*	375 mio. kr.
I alt danske statslige udgifter vedrørende Færøerne	1.889 mio. kr.

* Disse ydelser omfatter bl.a. dagpenge, børnefamilieydelse, kontanthjælp og sociale pensioner.

Juridiske forhold

Nærværende forslag sigter mod at gøre Færøerne til en selvstændig stat.

Siden 1948 har Færøerne fungeret under selvstyreloven. Denne lov er traditionelt blevet betragtet som en »delegationslov« med delegation af beføjelser fra de danske myndigheder til hjemmestyret. Da selvstyreloven er en almindelig lov, vedtaget af Folketinget, kan denne – ligesom alle andre love – frit tilbagekaldef af Folketinget.

falde til dét niveau, man i dag har i Skotland. Det kan ingen med rimelighed betegne som nogen katastrofe.

Endvidere præciserer professor Martin Paldam, at de danske tilskud hæmmer væksten af andre erhverv ved kun at fokusere på fiskerierhvervet. Dette medfører lav vækst i samfundet og dårlig konkurrenceevne. På længere sigt kan det altså ligefrem blive en økonomisk fordel for Færøerne at stå på egne ben.

Formanden for statsministerens rådgivende Færøudvalg, professor Arne Larsen, vurderer også, at Færøerne mageligt kan klare sig uden tilskud, og vicelagmand på Færøerne Høgni Hoydal fra det republikanske selvstændighedsparti har erklæret sig enig heri.

Erfaringerne viser, at små lande – også meget små lande – sagtens kan klare sig økonomisk godt. Luxembourg med 383.000 indbyggere er således Europas rigeste land. Langt mindre lande som Monaco og Liechtenstein, begge med 28.000 indbyggere, klarer sig også både økonomisk og beskæftigelsesmæssigt flot. Det samme gør Andorra med sine 48.000 indbyggere. Et selvstændigt Færøerne med 44.000 indbyggere kan selvfølgelig også klare sig selv økonomisk og beskæftigelsesmæssigt.

Den danske stats samlede udgifter til Færøerne beløb sig sidste år til 1,9 mia. kr. Dét svarer til godt 20 pct. af Færøernes bruttonationalprodukt (BNP) og godt 50 pct. af landsstyrets samlede udgiftsbudget.

Finansministeriet har den 1. maj sidste år foretaget en opgørelse af den danske stats udgifter vedrørende Færøerne i kalenderåret 2000. Det fremgår heraf, at de samlede danske statslige udgifter vedrørende Færøerne fordeler sig på følgende poster:

Det var én af Danmarks mest ansete jurister, professor, dr. jur. et phil., Alf Ross, der skrev selvstyreloven. I et exposé til Forfatningskommissionen af 1946 skrev han således, at: »Selvom det ved en gentleman-agreement tilkendegives Færingerne, at Loven ikke vil blive ændret uden Forstaaelse med Lagtinget, kan dette naturligtvis ikke gælde, dersom Lovens bestemmelser krænktes. I Tilfælde af Meningsforskel herom maa Rigsmyndighedernes Opfattelse være afgørende. Saalænge Færøerne udgør en integrerende del af det

danske Rige, maa det – uanset vidtgaende Imødekommehed af Ønskerne om lokal Autonomi – klart fastholdes, at »Suveræniteten« ligger, og kun kan ligge ét Sted: hos Rigsmyndighederne.»

Folketinget kan altså suverænt udvide (eller indskrænke) selvstyrets beføjelser.

Det er grundlovens § 19, stk. 1, 2. pkt., der er aktuelt ved en indskrænkning af det danske rige. Ifølge ordlyden af bestemmelsen skal en eventuel forøgelse eller indskrænkning af rigets område ske på regeringens initiativ. Der er altså tale om et regeringsprærogativ. Med nærværende forslag pålægger Folketinget regeringen at tage dette initiativ. At Folketinget kan dette – påvirke udøvelsen af et regeringsprærogativ – antages af dr. jur., højesteretsdommer Henrik Zahle, der i sin »Dansk forfatningsret« (1995) bd. 1, p. 309 anfører: *»Det grundlovshjemlede prærogativ indebærer, at den personelle kompetence ligger hos regeringen, men ligesom det ikke har hindret delegationer til andre, kan det heller ikke ubetinget hindre en materiel regulering fra Folketingets side. Reguleringen kan efter omstændighederne ske såvel ved lov som ved folketingsbeslutning.«* I fremstillingens bind 2, p. 43 anfører Zahle endvidere: *»Folketingsbeslutninger, der pålægger regeringen at fremsætte lovforslag af nærmere bestemt indhold, må formentlig bedømmes efter samme synspunkter som folketingsbeslutninger i almindelighed. Folketingsbeslutningers retlige betydning ændres altså ikke af det forhold, at beslutningen angår udøvelse af et regeringsprærogativ.«*

Af dette synspunkt følger, at regeringen kan ifalde ansvar efter ministeransvarlighedsloven, dersom en sådan folketingsbeslutning ikke efterleves.

Ifølge grundlovens § 19, stk. 1, 2. pkt., skal regeringen indhente Folketingets samtykke til at indskrænke rigets område. Dette samtykke anmoder regeringen om ved at fremsætte forslag til lov om ophævelse af rigsfællesskabet mellem Danmark og Færøerne. Det følger af grundlovens § 19, at en indskrænkning af rigets område ikke behøver at underkastes en folkeafstemning. En ophævelse af rigsfællesskabet med Færøerne er imidlertid en så skelsættende beslutning, at en folkeafstemning herom i hele Danmark må anses for at være det eneste politisk rigtige.

Som nævnt ovenfor vil regeringens lovforslag om ophævelse af rigsfællesskabet være en anmodning om et § 19-samtykke. Ifølge grundlovens § 42, stk. 6, kan et § 19-samtykke, givet i lovform, ikke underkastes folkeafstemning, medmindre dette er bestemt ved særlig (anden) lov.

Derfor pålægger nærværende forslag regeringen i forlængelse af fremsættelsen af lovforslaget vedrøren-

de ophævelse af rigsfællesskabet at fremsætte forslag til lov om afholdelse af folkeafstemning, jf. grundlovens § 42, stk. 6, om loven om ophævelse af rigsfællesskabet.

Folketinget afgør sammen med regeringen, hvorvidt folkeafstemningen kun skal gennemføres i Danmark – eller den også skal gennemføres på Færøerne og måske også i Grønland.

En ophævelse af rigsfællesskabet kræver ikke en ændring af grundloven.

Følgende grundlovsbestemmelser vedrører Færøerne:

§ 1. Denne grundlov gælder for alle dele af Danmarks Rige.

Bestemmelsen blev indføjet i grundloven i 1953 med det sigte at markere Grønlands nye statsretlige stilling, idet Grønland tidligere ikke var omfattet af grundloven. Færøerne var allerede på det tidspunkt omfattet af »Riget« i grundlovens forstand. (Betænkning afgivet Forfatningskommissionen af 1946 (1953), p. 28 og p. 87).

Grundloven indeholder ingen forudsætning om rigets udelelighed. Rent faktisk blev et forslag om en sådan bestemmelse forkastet på Den Grundlovgivende Rigsforsamling i 1848-49. En udskillelse af Færøerne kræver således ikke en ændring af grundloven, hvilket i øvrigt også kan udledes af § 19, stk. 1, 2. pkt., forudsætningsvis.

§ 28. Folketinget udgør een forsamling bestående af højst 179 medlemmer, hvoraf 2 medlemmer vælges på Færøerne og 2 i Grønland.

Denne bestemmelse må efter Færøernes udtræden af rigsfællesskabet fortolkes i lyset af, at Færøerne ikke længere er en del af det danske rige.

§ 32, stk. 5. Der kan ved lov gives særlige regler om færøske og grønlandske folketingsmandaters ikrafttræden og ophør.

§ 42, stk. 8. Nærmere regler om folkeafstemning, herunder i hvilket omfang folkeafstemning skal finde sted på Færøerne og i Grønland, fastsættes ved lov.

§ 86. Valgretsaldere til de kommunale råd og menighedsrådene er den for valg til folketinget til enhver tid gældende. For Færøernes og Grønlands vedkommende fastsættes valgretsaldere til de kommunale råd og menighedsrådene ved lov eller i henhold til lov.

Fælles for disse tre bestemmelser er, at de bygger på en forudsætning om, at Færøerne er en del af det danske rige. De er alle indsat, fordi man i Forfatningskommissionen mente, at de særlige kulturelle, geografiske og klimatiske forhold, der gør sig gældende i Grønland og på Færøerne, fordrer særlige regler. (Be-

tænkning afgivet af Forfatningskommissionen af 1946 (1953), p. 34-35).

Det er forslagsstillerens opfattelse, at disse bestemmelser ikke forudsætter en grundlovsændring i tilfælde af, at Færøerne udtræder af rigsfællesskabet. Udgår Færøerne af rigsfællesskabet, vil disse bestemmelser blot stå hen som »indholdsløse«. Man vil så formentlig slette dem i forbindelse med en revision af grundloven.

En udskillelse af Færøerne fra rigsfællesskabet vil altså ikke kræve ændring af grundloven. Det skal dog påpeges, at Folketingets forretningsorden, der i fordelingsnøgler m.v. formodentlig forudsætter 179 folketingsmedlemmer, og folketingsvalgslovens § 7, der bestemmer, at der til Folketinget skal vælges 179 medlemmer, begge skal ændres.

Skriftlig fremsættelse

Frank Dahlgard (UP):

Jeg tillader mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om at bringe rigsfællesskabet mellem Danmark og Færøerne til ophør.

(Beslutningsforslag nr. B 158).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.